

RAPPORT UTREDNING AV PEDAGOGISKT ÄNDAMÅLSENLIK SKOLORGANISATION I TRELLEBORGS KOMMUN

INLEDNING

Bildningsförvaltningen i Trelleborgs kommun har behov av att få en helhetsbild av den framtida skolorganisationen för att kunna besluta om nödvändiga förändringar och tillväxtområden. Därför behöver man en tydlig bild av var tillväxten i kommunen sker och var befolkningen minskar, var man idag har en överkapacitet och var skolorganisationen behöver utvecklas. Man vill också få en bild av den pedagogiska ändamålsenligheten i nuvarande skolorganisation och hur den bör förändras och utvecklas.

Skolista AB har under hösten 2018 haft uppdraget att utreda den pedagogiska ändamålsenligheten och ge förslag på förändringar och tillväxtområden avseende den kommunala skolorganisationen. Utredningen har skett med hänsyn till och i samverkan med den utredning som skett av kapaciteten, lokalförsörjningen och investeringsbehoven för förskolor och skolor, benämnd Framtidens skolor i Trelleborg.

I uppdraget har skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola inklusive särskilda undervisningsgrupper samt vuxenutbildning (inkl sfi) och YH. I slutet av hösten har kommunfullmäktige i Trelleborg beslutat att all vuxenutbildning ska föras över till arbetsmarknadsnämnden, varför en beskrivning av denna skolform samt YH inte görs i denna rapport.

Utredningen har huvudsakligen skett genom korta besök vid alla skolor med intervju av rektor, ibland med hela skolledningen. Gruppintervju har skett med alla förskolechefer. Intervjuer har skett med utbildningscheferna och chefen för centrala resursenheten. Utredaren har haft regelbundna avstämningsmöten med förvaltningsledningen och också i möten med kapacitetsutredningen.

Utredningen har inte haft uppdraget att göra en kvalitetsbedömning av förskolor och skolor. Förslagen till åtgärder utgår från framtidsinriktade intervjuer med rektorer och chefer respektive samverkan med kapacitetsutredningen.

SAMMANFATTNING

Målet för verksamheten är att alla förskolor och skolor

- ska främja både elever som är högrepresterande och elever i behov av stöd
- ska främja både pojkar och flickor
- ska främja social mobilitet och reducera det sociala arvets betydelse
- ska motverka det fria skolvalets negativa effekter på segregationen

För att kunna uppfylla målet och få ökad kvalitet i undervisningen och förbättrade resultat så krävs:

- Kompetenta lärare
- Tydligt ledarskap
- Kollegialt lärande
- Systematiskt kvalitetsarbete
- Effektiv resursfördelning

Syftet med en pedagogiskt ändamålsenlig skolorganisation är således att alla elever ska få en utbildning med kvalitet i en trygg miljö. Förskolor och skolor ska bidra till den sociala mobiliteten och ha en blandning av elever. Den nuvarande förskole- och skolverksamheten i Trelleborgs kommun är på många sätt välfungerande, vilket är en god grund för utveckling. Strukturen är dock inte helt genomtänkt, vilket innebär en viss ineffektivitet och obalans. En del förskolor och skolor är också gamla och slitna, och man behöver därför ha ett långsiktigt perspektiv för nybyggnation som grundar sig på goda elevprognoser. Det är därför viktigt att man utvecklar en bra infrastruktur i skolorganisationen, så att samverkan och utvecklingsarbete mellan och inom förskolor och skolor underlättas, att övergångarna för eleverna sker på ett kvalitativt och likvärdigt sätt och att det finns ett tydligt och nära ledarskap för alla verksamheter. Organisationen ska underlätta en utvecklingsinriktad kultur som arbetar systematiskt med kvalitetsarbete och som har en välfungerande styrkedja, från nämnd och förvaltning till den enskilda förskolan och skolan.

EN DYNAMISK OCH FUNKTIONELL MILJÖ

Utmärkande för en dynamisk och funktionell miljö för förskolor och skolor:

- Förskolechef och rektor finns regelbundet på förskolan respektive skolan
- Skolan är tillräckligt stor så att flertalet av lärarna har kollegor i sina ämnen
- Förskolan är så stor att det finns flera förskollärare
- Det finns behöriga och legitimerade förskollärare/lärare för alla elever
- Man kan regelbundet till vardags samverka kring pedagogik, ämnen och bedömningar
- Det finns tillgång till elevhälsa och annat kompetent stöd
- Delningstalet är sådant att grupperna/klasserna blir funktionella samtidigt som det finns möjlighet att ha andra kompetenser än lärare anställda
- Man har ett välutrustat skolbibliotek och en funktionell matsal
- De pedagogiska miljöerna på förskolan är välutrustade och funktionella
- Det finns klassrum med nödvändig utrustning för alla ämnen som undervisas på skolan
- Tillgång till grupprum och större samlingsrum finns
- Man har gemensamma rutiner för likvärdigt överlämnande mellan stadier och årskurser
- Riktad och tidig studievägledning så att alla elever stimuleras att göra individuellt val av skola

FÖRMÅGA ATT TA HAND OM ALLA ELEVER

Utmärkande för en god förmåga att ta hand om alla elever:

- Skolans personal har kompetens att stödja elever med olika socioekonomisk bakgrund, med funktionshinder, som är högpresterande eller med behov av stöd
- Skolan bidrar till att eleverna kan utvecklas till solidariska individer och få ökad förståelse för olikheter.
- Personalen har man kompetens för att motverka psykisk ohälsa och ta hand om elever i den vanliga klassen
- Det finns goda möjligheter till inkluderande lärmiljöer
- Skolan kan bidra till social mobilitet
- Skolan lockar elever från alla miljöer

- Skolan lockar de högpresterande
- Undervisningen och skolan gynnar såväl högpresterande som elever med behov av stöd

EN MENINGSFULL OCH HÄLSOSAM FRITID

- Man har åldersadekvata fritidshem, ordnade rastaktiviteter, klassråd, elevråd, idrottsaktiviteter eller inslag utanför undervisningen som kan skapa gemenskap
- Man arbetar strategiskt för att erbjuda eleverna en meningsfull fritid

EN PEDAGOGISKT ÄNDAMÅLSENLIG INFRASTRUKTUR

Trelleborgs kommun har på flera vis en skolorganisation som är pedagogiskt ändamålsenlig vilket bör lyftas fram och ses som en god grund för utveckling. Förskolan har en förhållandevis stor andel förskollärare och flertalet skolor har många behöriga lärare. Kommunen har satsat på utredningar och nybyggnation av både förskolor och skolor. Ledningsorganisationen är relativt ny och ger goda möjligheter att arbeta effektivt. Gymnasieskolan har en potential att kunna locka fler elever, och behöver satsa strategiskt. Men, det behövs en tydligare och mer genomtänkt infrastruktur, varför det är viktigt att ta ett helhetsgrepp utifrån ett både större och längre perspektiv.

Läraryrket hotar utvecklingsmöjligheterna, om inte kommunen är en attraktiv utbildningsstad och skolkommun – och arbetsgivare. Det är därför viktigt att nu stärka varumärket för skolan i Trelleborg. Man bör visa på ett helhetsgrepp över skolorganisationen utåt också - från förskola till vuxenutbildning. Man bör upptäcka stödbehov tidigare och skapa spår för åtgärder som börjar redan i förskolan. Man bör skapa spår för profiler/spetsutbildningar – till exempel för ma/no/te, för språk och för idrott. Man bör fortsatt satsa på funktionella och bra lokaler för all verksamhet.

Marknadsföring som bottnar i realistiska beskrivningar av hur skolorna tar hand om kärnuppgiften är därför viktig. Det är avgörande med bra skolor för att nybyggnationen i kommunen ska ta fart och barnfamiljer ska vilja flytta till Trelleborg. Elevantalet i gymnasieskolan förmodas öka och Malmö och Lund kommer inte att kunna ta hand om alla elever. Skolor, vuxenutbildning och yrkeshögskola i centrum med närhet till kommunikationer är därför viktiga för utveckling av stadskärnan.

FÖRSKOLOR

Förskolorna bör knytas till skolområden/upptagningsområden. Det behöver vara en rimlig fördelning så övergången till förskoleklass blir kvalitativ. Särskilt lägenhetsförskolorna behöver avvecklas. Satsa på större förskolor som ligger nära skolor, för att öka samverkan och skapa helhet för både lärare, barn och föräldrar. 8 – 10 avdelningar.

- Se till att förskolecheferna har möjlighet till ett nära ledarskap
- Avveckla paviljongerna och lägenhetsförskolorna
- Skapa grupp av expertis för upphandling vid renoveringar och nybyggnation med förvaltningsrepresentant och några förskolechefer
- Skapa områden med förskolor och skolor för professionell samverkan

GRUNDSKOLOR

Infrastrukturen för grundskolorna är ojämn och de har alltför skiftande förutsättningar att skapa goda lärmiljöer. Flera skolor är trångbodda – t.ex. Bäckaskolan, Kattebäckskolan, Ljunggrenska skolan. Andra skolor har delvis mycket slitna lokaler – t.ex. Östra skolan, Västra Alstad skola. Det är också väldigt olika hur många förskolor man tar emot elever från. Det behövs därför ett samlat grepp för att få till en pedagogiskt ändamålsenlig skolorganisation.

Vissa skolor behöver avvecklas, för att möjliggöra en god struktur. Flertalet skolor i tätorten bör vara större F-9-skolor, för att kunna arbeta resurseffektivt och skapa en positiv blandning av elever. Det finns då också större möjligheter att samverka med närliggande förskolor och få till bra och likvärdiga övergångar, också mellan stadierna. Paviljongerna bör avvecklas, då de är kostnadskrävande och en tillfällig lösning. Någon av de större F-9-skolorna i tätorten behöver också kunna ta emot eleverna från Pilevallskolan, Smygeskolan och Serresjöskolan i åk 7-9. En större skola kan bli en effektiv skola med många möjligheter för eleverna och en attraktiv arbetsplats för lärare med goda möjligheter att arbeta med skolutveckling. Profileringar av olika slag, så som språk, idrott, matematik, naturvetenskap och teknik bör öka skolans dragningskraft. Det är positivt för eleverna att komma till en större miljö och få nya kamrater. Tre år senare är det dags för dem med gymnasieskolan och oftast ännu större skolor. "Att få ta kliv" under sin skolgång är utvecklande.

Det är naturligtvis alltid en svår process att avveckla en skola, särskilt om den ligger på landet. Skolor som är små har naturligtvis vissa fördelar. Men riskerna med få lärare, att rektor och elevhälsa inte finns på plats och små resurser innebär något som inte ska förringas. Inte sällan gör knappa resurser och inte pedagogisk övertygelse att läraren är hänvisad till åldersblandad undervisning. Situationen blir även svår för alla inblandade med ofta förekommande nedläggningshot och brist på upprustning och resurser – en ryckighet som inte lockar vare sig elever eller lärare. Det är dessutom svårt att rekrytera lärare till små skolor på landet, vilket gör att kompetens och behörighet kan brista.

Forskaren Monica Vinterek menar att det inte finns något forskningsstöd för att åldersblandade klasser skulle gynna kunskapsutvecklingen på något avgörande sätt. Även Hattie är tveksam till om åldersintegrerade klasser har någon positiv effekt. Ur Skolverket, Forskning för klassrummet s.62

FRÅN ÖSTER TILL VÄSTER – FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER GRUNDSKOLOR

- Smygeskolan bör bli två-parallellig
- Väståkraskolan blir 2-3-parallellig, bör ta emot även eleverna som går på Västra Alstad skola
- Västra Alstad skola bör avvecklas
- Klagstorps skola bör avvecklas – eleverna till Smygeskolan och Väståkraskolan
- Östra skolan bör avvecklas – eleverna till Pilevallskolan
- Pilevallskolan bör göras om till F-6 och få mer blandad elevgrupp + ev. ma-no-te-profil – 3-parallellig
- Liljeborgsskolan blir F-9-skola – ev. F-3-elever från Ljunggrenska skolan
- Ljunggrenska skolan bör ev. avvecklas (om inte elevökningen kräver att den blir kvar och då kan bli F-6-skola)
- Bäckaskolan och Fågelbäcksskolan blir en F-9-skola – 3-parallellig som ev. bör byggas ut till 4-parallellig
- Kattebäcksskolan bör avvecklas – eleverna till Bäckaskolan/Fågelbäcksskolan
- Skegrie skola – 2-parallellig F-6-skola – ev. byggas ut till F-9-skola i ett senare skede
- Nya F-9-skolor behövs i tätorten
- Ett Makerspace byggs upp på S:t Nicolaiområdet - ska användas även av grundskolorna
- Skapa områden med förskolor och skolor för professionell samverkan

CENTRALA SÄRSKILDA UNDERVISNINGSGRUPPER

Denna utredning har inte haft uppdraget att undersöka om vissa elever behöver vara i lugnare och mindre miljöer och om man har grund för besluten för varje elev, som tas emot i en central särskild undervisningsgrupp i kommunen. En sådan utredning är alltså inte gjord inom ramen för detta uppdrag. Dock är dessa verksamheter inte undantagna utredningen av den pedagogiska ändamålsenligheten i skolorganisationen.

I Skolverkets Allmänna råd om arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd betonas att man inte bör belasta eleven som ensam problembärare utan se till skolan och dess organisation.

Även om tanken är att eleverna ska komma tillbaka till sin hemskola, så är det emellertid sällan så sker. Ingen elev ska enligt uppgift ha återgått till sin hemskola de senaste tre åren. Det är ingripande att placera elever i en så exkluderande verksamhet i flera år, för vissa nästan hela grundskolan. Behovet av placeringar sägs också öka.

På internationell nivå understryker Unesco att inkluderande skolgång är det effektivaste sättet att bygga upp en solidaritet mellan samtliga elever. Endast i undantagsfall ska barn och ungdomar sändas till speciella skolor. OECD menar för sin del att det är viktigt att arbeta med en utveckling bort från kategoriseringar och benämningar av barn och unga som kan medföra att elever i de mest sårbara grupperna får sin utbildning och skolgång åtskild från eleverna i den ordinarie undervisningen. Ur Skolverket, Forskning för klassrummet s.53-54

Vad hade man kunnat göra tidigare, kanske redan i förskolan, för att hjälpa dessa elever och deras föräldrar? En intern utvärdering bör därför ske kring kvalitet och effektivitet. På vilka grunder tas man emot? Varför är det så få flickor? Vilka diagnoser har barnen? Hur ser återgången till den ordinarie klassen ut? Varför blir man kvar i den centrala särskilda undervisningsgruppen? Hur många har betyg i alla ämnen efter år 9? Hur många blir behöriga till gymnasieskolan? Vad gör eleverna ett respektive tre år efter år 9? Hur många klarar gymnasieexamen?

Kostnaderna för verksamheten är höga men de kan vara ännu högre för individerna. Man bör efter hand göra liknande utredning av de lokala särskilda undervisningsgrupperna.

- Borgen bör i nuläget vara kvar på Västervångskolan – ev. åtgärder beroende på vad utvärderingen visar.
- Gylle och Gislöv (i dag 26 elever) – ev. åtgärder beroende på vad utvärderingen visar.
- Eleverna måste få ha sin fritidshemsplats i anslutning till Gylle. Det är tveksamt om det är rimligt eller lämpligt att de ska åka till fritidshemmet på sin hemskola. Ofta behöver dessa elever stöd också på fritidshemmet.
- Lokalerna som är slitna och utemiljön i Gylle behöver förbättras.
- Man måste identifiera elever redan i förskolan som kan behöva stöd och sätta in tidiga insatser. Kan familjecentralerna stödja både förskola och familj och barn? Hur kan man utveckla samverkan med socialförvaltningen?
- De elever som kan stödjas tidigt av en anpassad undervisning bör efter hand kunna vara i vanlig klass.
- Det är kommunicerande kärn – bra och anpassad undervisning tidigt räddar många barn från att komma till särskilda undervisningsgrupper. Därför är det viktigt att man kan arbeta med barnen och familjerna tidigare och innan de behöver komma till central särskild undervisningsgrupp. Det är också viktigt att man fortsätter att utveckla inkluderande undervisning i kommunen.

GRUNDSÄRSKOLAN

All särskola på grundskolenivå bör på sikt samordnas i en grundskola och ha gemensam rektor. Det finns samverkansvinster att göra om hela grundsärskolan finns på ett ställe och det bör det skapas goda möjligheter

till pedagogisk utveckling. För eleverna i träningsskolan kan det vara positivt att ha möjlighet att delta i något ämne i grundskolan och vice versa.

- All grundskola bör tillhöra den nya Bäckaskolan/Fågelbäcksskolan.
- Den del av grundskolan som finns på Västervångsskolan bör flyttas till Bäckaskolan/Fågelbäcksskolan.
- Man bör kunna ta emot elever redan från åk 1 – nu tar man emot elever från och med mellanstadiet.

GYMNASIESKOLAN

Gymnasieskolan bör utnyttja sin fulla potential och renodla utbildningarna. All utbildning bör samordnas på området S:t Nicolai och vissa lokaler bör "återtas". (Utifrån vad effekterna blir av att vuxenutbildning lagts över till arbetsmarknadsnämnden är åtgärdsförslagen för närvarande få och bör bli mer konkreta.)

- Ta in fler elever på populära program med många sökande
- Inför förstärkt program på SP
- För över Na och Te till S:t Nicolai
- Bygg upp ett Makerspace inom S:t Nicolai som kan användas även av grundskolan
- Erbjud möjligheter till olika former av internationalisering och språkutbildning
- Undersök möjligheten till att starta en spetsutbildning
- Pausa Estetiska programmet – använd lärarkompetensen till valbara kurser (redan gjort)
- Undersök om andra program bör pausa antagningen (redan gjort)
- Förbättra lokaler på Bastionen som är mindre funktionella och slitna för yrkesutbildningarna.
- Utveckla yrkespaket och samverkan med vuxenutbildningen, för att kunna erbjuda utbildningar med effektivitet.
- Stärk studievägledningen för elever på introduktionsprogram och samverka kring detta med vuxenutbildningen

GYMNASIESÄRSKOLAN

Gymnasiesärskolan bör få växa och man bör planera för ett eller några nationella program, för att ge eleverna ökade valmöjligheter att fortsätta sin skolgång i kommunen. Att elever inom särskolan, som inte alltid kan använda allmänna kommunikationer, kan att få gå kvar i Trelleborg, bör upplevas som positivt av både eleverna och föräldrarna.

- Förlägg utbildningen för alla gymnasiesärskolans elever på S:t Nicolai, så att samverkan kan utvecklas med gymnasieskolan.
- Samordna eleverna inom det individuella programmet, så att samverkan och resursutnyttjande kan utvecklas.
- Starta ett nationellt program efter att ha undersökt intresset hos eleverna på grundskola –Programmet för estetisk verksamhet eller Programmet för samhälle, natur och språk.

VUXENUTBILDNING OCH YRKESHÖGSKOLA

Kommunfullmäktiges beslut i december 2018 att föra över ansvaret för vuxenutbildningen och yrkeshögskolan till Arbetsmarknadsnämnden gör att rapporten inte tar upp förslag på åtgärder för dessa verksamheter.

AVSLUTNING

Den pedagogiska ändamålsenligheten syftar till att alla skolor är bra skolor. Det finns stora internationella studier¹ som visar på viktiga framgångsfaktorer, oberoende av geografiska och kulturella skillnader. Delstaten Ontario i Kanada har fått mycket uppmärksamhet för det förändringsarbete som genomförts för att eleverna skulle nå bättre resultat samtidigt som man ville minska klyftor mellan elever och skolor. En av de viktigaste lärdomarna var att arbeta med hela utbildningsområdet och bygga vidare på goda exempel. Att ta helhetsgrepp och ha ett långsiktigt perspektiv är alltså nödvändigt. Att fortsatt sprida arbetet med utveckling av undervisningen i förskolan och med inkluderande lärmiljöer i grundskolan är också en viktig del.

Kommunen behöver satsa både på väster och på öster i tätorten – och i centrum på gymnasieskolan (och vuxenutbildningen). Skollokalerna som frigörs med ovanstående förslag bör efter viss anpassning kunna användas för kommande behov av förskolor.

S:t Nicolai kan bli ett spännande centrum för gymnasieutbildning om man flyttar Na och Te dit – och utnyttjar de lokaler man haft tidigare. Man bör också satsa på spetsutbildning och internationalisering. Ett Makerspace kan bli ett nav för utveckling av naturvetenskaplig och teknisk undervisning i hela kommunen. Framgent bör man utveckla den samverkan som redan sker mellan gymnasieskola och vuxenutbildning, inte minst med tanke på att nyanlända elever behöver kunna fullgöra sin utbildning.

Att ha större skolenheter, avveckla dyra paviljonger och att inom särskolan och gymnasieskolan ha fler elever kvar i kommunens egna skolor innebär också en resurseffektivitet på sikt. Framtidens Trelleborg ska vara en skolkommun med god infrastruktur från förskolan till och med vuxenutbildningen. Det innebär också en effektiv styrkedja från nämnd och förvaltning till den enskilda förskolan och skolan. Det innebär inte minst att skolorganisationen är ändamålsenlig med en blandning av elever, att övergångarna sker likvärdigt och att man har attraktiva, effektiva förskolor och skolor.

¹ Mourshed, M, m.fl. (2010). How the world's most improved school systems keep getting better. McKinsey & Company.